

Hulda Källberg

- en artistisk begåvning som nu lyfts fram i ljuset

Text: Wictor Johansson

I en tävlingsannons från år 1919 beskrivs dragspelaren Hulda Källberg som "Sveriges bästa kvinnliga virtuos". Wictor Johansson har grävt i arkiven för att kasta ljus över denna tidiga och idag bortglömda dragspelsartist.

Anndag påsk 1919 arrangerades "Årets största internationella dragspelstävlan" i Idrottsbyggnaden i Eskilstuna där titeln som europeisk mästare skulle avgöras. Det var en av 1910-talets många dragspelstävlingar som utannonserades med tidstypiska sensationslystna rubriker. Det internationella inslaget och hur pass förankrad titeln som europamästare var utanför Eskilstuna kan nog diskuteras. Men av elva dragspelare omnämnda på tävlingsaffischen angavs åtminstone Tyskland, Finland och England vara representerat med en tävlande vardera. Bland de svenska deltagarna märks kända namn som Karl Karlsson Jularbo, Erik Gylling och Vigor Eriksson. I det i övrigt manliga startfältet märks en kvinna, Hulda Källberg, som på affischen beskrivs som "Sveriges bästa kvinnliga virtuos".

Projekt om kvinnor

Det senaste året har vi på Svenskt visarkiv ägnat ett särskilt projekt åt att dokumentera kvinnliga dragspelare (se artikel i *Dragspelsnytt* nr 2/2020). Som en del av det arbetet har jag gått igenom affischer i Kungliga Bibliotekets samlingar från dragspels-

tävlingar och konserter. På affischerna ses kända namn Bångbro-Stina, Yvonne Modin och Majken Carlsson. Men jag har även stiftat bekantskap med åtminstone för mig okända dragspelare som Gurli Lindgren, Aina Carlsson och nämnda Hulda Källberg. Det är i allmänhet svårt att hitta information om äldre tiders dragspelare. Det gäller i synnerhet om de är kvinnor. Kvinnorna har generellt hamnat i skymundan i historieskrivningen, och kvinnliga musiker hade ofta en ganska kort tid i rampljuset. Giftermål och familj innebar slutet för många kvinnors musikkarriärer. Men i Visarkivets samlingar hittade jag en inspelning som kastar ljus över dragspelaren Hulda Källberg.

Sommaren 1968 gjorde Musikvetenskapliga Institutionen vid Uppsala universitet en inspelningsexkursion i Närke

i samarbete med Svenskt Visarkiv. Grupper av studenter skickades ut för att finkamma landskapet på folkliga musiktraditioner, och två av de som spelades in var systrarna Ebba Johansson och Hulda Källberg i Stora Mellösa. Hulda Källberg spelade inte dragspel vid tillfället utan hon sjöng ett tiotal visor till systemns gitarackompanjemang. Framförandet avslöjar en stor artistisk begåvning. Den då 88-åriga Hulda Källberg förefaller vara i toppform och inspelningsprotokollen avslöjar att det enbart var systemns återhållsamhet som hindrade henne från att framföra en stor repertoar av oanständiga visor.

Tog lektioner

Hulda Källberg berättar också om sin tid som dragspelsartist. Hon lärde sig spela på ett dragspel som hon lånade av en

äldre bror. De första spelningarna gjorde hon på bönemöten i hemtrakterna. Efter avslutad skolgång flyttade hon till Stockholm där hon uppträdde på fester och andra tillställningar. I Stockholm lärde hon känna Ragnar Sundquist på vars inrådan hon köpte ett modernt kromatiskt dragspel från William Farres dragspelsfabrik i Sundbyberg – tidigare spelade hon durspel som många dragspelare ännu gjorde vid den här tiden. För att lära sig hantera sitt nya dragspel tog hon lektioner för Ragnar Sundquist som hon också uppträdde tillsammans med. Hon nämner också vissångaren och teaterdirektören Edvin Janse som en viktig person bakom många konserter och tävlingar. Det var till exempel Janse som arrangerade dragspelstävlingen i Eskilstuna som nämndes inledningsvis. När Hulda Källberg blev änka flyttade hon tillbaka till Mellösa efter många år i Stockholm. Där bildade hon tillsammans med systemn Ebba Johansson en sång- och musikgrupp, *Mellösatrion* eller *Mellösaflückorna*, som uppträdde på lokala festligheter.

Mer än så förtäljer inte den korta intervjun med Hulda Källberg och några inspelningar där hon spelar dragspel verkar inte finnas bevarade. Till skillnad från flera av medtävlarna vid tävlingen i Eskilstuna så gjorde hon aldrig några skivinspelningar. Men att "Sveriges bästa kvinnliga virtuos" var en underhållare av rang som trivdes i rampljuset framgår tydligt av arkivinspelningen från 1968, som går att höra i sin helhet på Svenskt visarkivs hemsida. ■

